

for maa have meent, det er, at den lovgivende Magt ved i dette Tilfælde at gribe ordnende ind, vilde kræve den formeentlige Eiendomsret, og endnu i hans sidste Foredrag fremkom dette i en bestemt Skikkelse, idet han udtalte, at de Bornholmere, der ved en speciel Udskiftning vare komne i Besiddelse af specielle Lodder, maatte være berettigede til at gjøre deres formeentlige Eiendomsret gjældende, til at kræve en Dom, selv om den lovgivende Magt maatte vedtage nærværende Lovudkast. Denne Indvending er jo igrønt ikke blot berørt i Lovudkastets Motiver; men i det første Foredrag, jeg tillod mig at holde i nærværende Sag, henlede jeg specielt det høie Things Opmærksomhed paa den, og i Udvalgets Betænkning ville de ærede Landstingsmænd finde, at denne Betragtning har fundet sin tilbørlige Smøbegaaen. Der er ikke den allerminste Grund til at frygte for, at den lovgivende Magt skal komme til at gribe krænkende ind i nogen Eiendomsret. De specielle Udskiftninger, der ere foregaaede mellem Hartkornseierne, have aldeles Intet at bethede ligeoverfor Tredeemand, ligeoverfor den berettigede Tredeemand, Huusmændene. Det er det, som er udtalt ved Højesteretsdommen, at Huusmændene paa Bornholm have Andeel i Udmarksjorderne, og at nu andre Uvedkommende have faaet specielt udfikstet det, hvori Huusmændene ere berettigede til ogsaa at have Andeel, kan naturligviis ikke hindre disse i at faae deres lovlige Ret gjort gjældende. I saa Henseende kan derfor vistnok det høie Landsting føle sig fuldkommen roligt; der vil ikke stee nogen Ulykke i den Retning. Men det maa ogsaa erindres, at det netop ene er i den Retning, at Sagen hidtil er seet fra Bornholmernes Side, at der ikke indtil dette Dieblit fra Bornholm har reist sig en eneste Stemme mod Jordernes Henlæggelse til Kommuneeiendom. Overhovedet vil den Tilstand, som den ærede Landstingsmand ønskede at have paa Bornholm, for at kunne faae Sagen ordnet, tilveiebringes derved, at det høitærede Landsting uden Frygt følger den Betragtning, jeg har tilladt mig at gjøre gjældende, at nemlig Højesteretsdommen af 1862 overalt paa Bornholm har gjort Huusmændene deelagtige i Udmarksjorderne, og at det derfor ikke hjælper, at

der er foregaaet specielle Udskiftninger, idet disse som Følge deraf ere at ansee som ikke tilstede-værende. Der ligger saaledes i de 15 Sogne i Birkeligheden en stor Mark, tilhørende hele Sognet, hvilken nu skal deles, og under denne Forudsætning har jo selv den ærede Landstingsmand ikke nogen Frygt for at lade den lovgivende Magt ordne dette Forhold.

Hasle: Naar den ærede Indenrigsminister meente, at den Ret, som jeg antog tilkom Huusmændene, vilde de neppe faae, skal jeg bemærke, at jeg i saa Henseende ikke har udtalt Andet, end hvad Overretten i sine Præmisser har anført som det, der kunde tilkomme dem. Jeg skal, da jeg har forlangt Ordet, for at yttr dette, endnu kun tilføie en kort Bemærkning med Hensyn til et Punkt, som stadigt er blevet fremført idag af dem, der have talt for Loven, nemlig at disse Udmarker have meget ringe Betydning. Dersom det var Tilfældet, at de havde saa ringe Betydning, kan jeg rigtignok ikke forstaae deels flere Paragrafer i Loven og deels, at Gaardmændene have været saa ivrige for at faae dem udfikstede imellem sig. Hvad der har saa lidt Betydning, holder man ikke af at gjøre Afgifter paa, og det pleier ikke at foranledige en saa stærk Modstand mod Andre, der ville erhverve det for sig.

Sonne: Jeg vil blot tillade mig at oplyse, at der er begge Slags Jorder. Hovedmassen af disse Marker, som vi egentlig kalde „Høilngen“, er af den Bestaaffenhed, som jeg nævnte før, hvoraf laar er bortarvesæftet for en Kjøbesum af omtrent 1 Rd. pr. Tønde Land; men der kan findes enkelte Jorder, navnlig ved Stranden, som ere meget gode, og det er af de Hartkornseiere, som have faaet disse Jorder, at Modstanden reises imod Loven, som den foreligger.

Jagerslev: Maa jeg blot tillade mig den Bemærkning, at jeg allerede i mit første Foredrag udtalte, at jeg for mit personlige Vedkommende troede, at Bornholms Beboere ere meget vel tjente med den Afgjørelse, som Lovudkastet tilsigter; men min Betragtning er, at Lovgivningsmagten efter mit Skøn her gri-